

Lindesbergs kommun
kommun@lindesberg.se

Rektor vid Lindeskolan
per.sundelius@lindesberg.se

Beslut för gymnasieskola

---

efter riktad tillsyn av arbetet mot kränkande
behandling i Lindeskolan skolenhet 3
i Lindesbergs kommun

Riktad tillsyn av idrottsgymnasiers arbete mot kränkande behandling

Skolinspektionen genomför riktad tillsyn av idrottsgymnasiers arbete mot kränkande behandling under hösten 2015. I den riktade tillsynen granskas om gymnasiala idrottsutbildningar är utformade så att eleverna tillförsäkras en skolmiljö fri från kränkningar. Bland annat tillsynas skolenheternas mål- inriktade och åtgärdande arbete mot kränkningar.

Elevernas skolmiljö ska präglas av trygghet och vara fri från kränkande behandling. Skolan ska se till att eleverna kan bedriva sina studier i en miljö där de känner sig trygga och inte blir utsatta av andra elever eller av personal. Denna miljö är inte begränsad till enbart lektionssalar, utan gäller även övriga utrymmen på skolan som exempelvis skolbibliotek, grupprum etc. Det kan också avse miljöer utanför skolan men som har ett nära samband med skolans verksamhet, exempelvis elevboende eller träningslokaler. Rektor ska tillsammans med elever och personal bedriva ett långsiktigt och systematiskt arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Utifrån en analys av nuläget ska verksamhetens utvecklingsbehov identifieras och med grund i denna analys ska nödvändiga förbättringsåtgärder vidtas. Om en enskild elev upplever sig kränkt ska omständigheterna utredas och vid fall av kränkningar ska åtgärder vidtas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Tillsyn i Lindeskolan

Skolinspektionen har genomfört riktad tillsyn av Lindeskolan. Skolenheten besöktes den 3 och 4 november 2015. Inför besöket fick elever och personal anonymt besvara en enkät. Skolinspektionen har också tagit del av en verksamhetsredogörelse samt dokumentation från skolenheten. Vid besöket genomfördes intervjuer med rektorn och representanter för personal och elever på idrottsutbildningen.

Helhetsbedömning

På Lindeskolan 3 arbetar skolläring, personal och elever på olika sätt för att förebygga kränkande behandling av elever. Skolenheten har tagit ställning mot så kallad nollning och anordnar andra aktiviteter vid terminsstart för att skapa god sammanhållning mellan eleverna. Samtliga elever som deltagit i tillsynen bor på elevhemmet och känner trygghet med sin situation där. Vid tillsynen framkommer att stämningen mellan eleverna generellt är god. Av personalintervjuer samt inskickat material

framgår att skolenheten har påbörjat ett utvecklingsarbete för att stärka samverkan mellan elevhälsan och övrig personal på skolan.

I verksamhetsplaneringen för Riksidrottsgymnasiet med inriktning judo framgår att det finns planer på ökad individualisering och förbättrad kommunikation med elever. Vid tillsynen framkommer emellertid att flera elever upplever sig kränkta av personal men att de väljer att inte berätta om detta av rädsla för represalier. Av personalintervjuer framgår att personalen saknar kännedom om elevernas upplevelser av kränkningar.

Det är angeläget att skolenheten agerar för att skapa förtroendefulla relationer mellan elever och personal så att eleverna känner sig trygga i att berätta om eventuella kränkningar. Kompetensutveckling och diskussioner behövs för att öka medvetenheten och kunskapen om kränkande behandling och vad som är tillåtet inom ramen för skolans värdegrund. Men också för att ifrågasätta starka traditioner och synliggöra skillnader mellan skola och idrottskultur. Skolenhetens plan mot kränkande behandling ska vara ett stöd i arbetet och för att utgöra det måste den utgå från en kartläggning av enhetens behov. Det möter inga hinder att flera samverkande skolenheter upprättar en gemensam plan. Dock måste varje ingående skolenhets särskilda behov och förutsättningar tydligt framgå. Det är också viktigt att rektorns anmälningsskyldighet till huvudmannen tydliggörs, så att huvudmannen kan ta sitt ansvar och sätta in adekvata åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Lindesbergs kommun att **senast den 18 mars 2016** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen. Redovisning skickas till adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att huvudmannen inte uppfyller författningskraven avseende:

- Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. (1 kap. 5 § skollagen)

- Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska genomföras även på skolenhetsnivå. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. (4 kap. 3 och 4 §§ skollagen)
- Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)
- Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. (6 kap. 6 § skollagen)
- Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. (6 kap. 7 § skollagen)
- Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. (6 kap. 8 § skollagen)
- En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. (6 kap. 10 § skollagen).

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen. Bristen kan dock avhjälpas även på annat sätt.

- Intensifiera värdegrundsarbetet och i det spegla de skillnader som kan finnas mellan skola och idrottskultur.
- Säkerställa att var och en som verkar inom utbildningen har kunskap om och förmåga att aktivt motverka alla former av kränkande behandling.
- Rektorn, lärare och övrig personal vidtar de omedelbara eller tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet.
- Vidta ytterligare åtgärder som, på kort och på lång sikt, behövs för att så långt som möjligt undanröja risker för att elever utsätts för kränkande behandling.
- En systematisk kartläggning av skolenhetens behov avseende arbetet mot kränkande behandling ska göras. Kartläggningen ska omfatta hela skol-

miljön. Elever och personal ska medverka i arbetet. Utifrån en analys av denna kartläggning ska konkreta och uppföljningsbara mål formuleras och insatser för att nå målen ska planeras, genomföras och utvärderas.

- För Lindeskolan 3 ska det varje år upprättas en plan mot kränkande behandling som uppfyller författningarnas krav och som utgår från en aktuell kartläggning av skolenhetens behov inom olika områden.
- Det ska finnas rutiner för när och hur rektor ska anmäla uppgifter om kränkande behandling till huvudmannen.

Motivering till bedömning av brist

Trygg miljö fri från kränkningar

Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet. Vidare ska huvudmannen se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. I skollagen anges tvingande bestämmelser för huvudmannens ansvar avseende åtgärder mot kränkande behandling. I förarbetena till lagen anges att det i skolan ska råda en nolltolerans mot kränkningar (se prop. 2005/06:38 sid. 68).

Kränkande behandling är handlingar som kränker elevers värdighet. Kränkningarna kan bestå av till exempel nedsättande ord, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysiska handlingar. Kränkningarna kan även bestå av utfrysning eller hot. De kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande (SKOLFS 2012:10).

I intervjuer uppger flera elever att tränarna behandlar elever olika och att de favoriserar vissa elever. Eleverna beskriver att de som presterar sämre eller har sämre drivkraft under en period hamnar i ett "andrahandsfack" och blir ignorerade och utfrysade av tränarna. Eleverna förklarar att tränarna inte pratar med eller coachar de elever som inte lever upp till de krav som ställs på idrotts- eleverna. Flera exempel ges där eleverna upplever att de blir orättvist behandlade och sorterade efter prestation och inställning. Eleverna säger att de har vant sig vid situationen och att de förstår att tränarna gör fel först när de kommer hem och berättar för vänner och familj.

Av personalintervjuer framkommer att personalen saknar kännedom om den favorisering och utfrysning eleverna upplever. Eleverna själva säger i intervju att de inte berättat för någon av rädsla för att hamna på tränarnas "minussida".

Det finns dock personal som uppfattat att idrottseleverna är pressade, och en personal har uppfattat att eleverna upprätthåller en fasad där de inte vill berätta om sina svårigheter. Av rektorsintervjun framkommer att rektorn inte uppfattat några signaler om problem i relationen mellan tränare och elever. Tränarna beskriver dock att ett enskilt elevärende har skapat en motsättning mellan elever och tränare på skolan.

Skolinspektionen bedömer att det på skolenheten förekommer handlingar som skulle kunna utgöra kränkande behandling eller utgöra en risk för att kränkande behandling uppstår. Skolinspektionens utredning har visat att det inom skolenheten förekommer att elever upplever sig utsatta för kränkande behandling av personal. Därtill råder en tysthetskultur där elever inte vågar berätta om sina upplevelser av favorisering och utfrysning av rädsla för repressalier. Skolinspektionen menar att dessa omständigheter på ett tydligt sätt visar att ett ojämlikt förhållande råder mellan elever och personal.

Det är enligt Skolinspektionen särskilt viktigt att huvudmannen uppmärksammar och agerar om något som är accepterat och förekommande inom ramen för idrottskulturen också förekommer på skolenheten och som bryter mot skolans och samhällets värdegrund. Vidare vill Skolinspektionen framhålla att det i skolans skyldighet att förhindra och utreda kränkningar ligger en skyldighet för personalen att se till att miljön på skolenheten inte inbjuder till kränkande behandling.

Skolinspektionens bedömning är därför att huvudmannen ska genomföra ytterligare åtgärder för att främja elevernas trygghet och förebygga risken för att kränkande behandling uppstår.

Målinriktat arbete mot kränkande behandling

Av skollagen framgår att varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska genomföras även på skolenhetsnivå. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. I detta arbete ingår att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i föregående års plan.

Den plan mot kränkande behandling som Skolinspektionen fått ta del av i samband med tillsynen gäller läsåret 2014/15. Enligt rektorn har planen tagits fram av all personal vid skolenheten. Av intervju med personal framgår dock att planen senast var aktuell för två år sedan, och personalen framhåller det som positivt att de sällan behöver använda den. Ingen av de intervjuade eleverna kände vid intervjutillfället till planen. I planen står att den ska utvärderas i slutet av varje läsår, vilket alltså inte gjorts inför detta år.

Vidare är planen mot kränkande behandling gemensam med övriga skolenheter på Lindeskolan. Följaktligen förekommer inte heller något systematiskt arbete med att utifrån en analys av identifierade behov och riskområden på skolenhetsnivå formulera mål samt planera och genomföra åtgärder mot kränkande behandling. De förebyggande och åtgärdande insatser som beskrivs i planen är alla på skolnivå, likaså de mål som sätts upp för arbetet mot kränkande behandling. I planen uppges att det sker en kartläggning, också på skolnivå, men det framgår inte vad denna kartläggning visat. Rektorn uppger i intervju att han anser att planen bör vara generell och lika för alla.

Brister avseende Lindeskolans plan mot kränkande behandling identifierades även vid tillsynen 2013 (diarienummer 43-2013:114).

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen måste se till att det för skolenheten varje år upprättas en plan mot kränkande behandling som uppfyller författningarnas krav. Den ska upprättas under medverkan av elever och personal. Arbetet ska ske kontinuerligt och de åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året ska utgå från en aktuell kartläggning av den specifika verksamhetens behov. Skolinspektionen finner det anmärkningsvärt att skolenheten återigen inte har en plan mot kränkande behandling som motsvarar författningarnas krav, då denna brist konstaterades även vid den regelbundna tillsynen 2013.

Åtgärdande arbete mot kränkande behandling

Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för arbetet mot kränkningar i verksamheterna och som, förutsatt att det finns ändamålsenliga och effektiva system, kan uppmärksamma och rikta resurser till verksamheter där det finns problem. Enligt 6 kap. 10 § skollagen är skolans personal, när den får kännedom om att en elev anser sig utsatt för kränkningar, skyldig att anmäla detta till rektorn. Rektorn är i sin tur skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Anmälningsskyldigheten omfattar alla situationer där barn och elever upplever sig ha blivit utsatta för kränkande behandling. Det ska med andra ord inte göras någon värdering av hur allvarlig en händelse är innan den anmäls till rektorn eller huvudmannen. Ett förfarande med anmälningar till huvudmannen månadsvis eller ännu mer sällan innebär att det dröjer alltför lång tid

innan huvudmannen får information och kan agera. Rektors anmälningsskyldighet är direkt kopplad till huvudmannens skyldighet att utreda omständigheterna och därför behöver även anmälan till rektorn och huvudmannen ske skyndsamt (se Skolverkets allmänna råd SKOLFS 2012:10, Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, s. 26 ff).

Av rektorsintervjun framkommer att det saknas fungerande rutiner för hur och när anmälan till huvudman ska ske. Rektorn uppger vidare att kränkningsärenden endast rapporteras till huvudmannen en gång per år. Skolenheten fick vid 2013 års regelbundna tillsyn ett föreläggande avseende bristande rutiner för hur signaler om kränkande behandling ska rapporteras till huvudmannen (diarienummer 43-2013:114)

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i huvudmannens åtgärdande arbete mot kränkande behandling då uppgifter om kränkande behandling inte anmäls tillräckligt skyndsamt till huvudmannen. Rektorns anmälningsskyldighet är kopplad till huvudmannens skyldighet att skyndsamt utreda omständigheterna och vidta eventuella åtgärder utifrån de uppgivna kränkningarna. Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för arbetet med att motverka kränkande behandling och som kan uppmärksamma mönster och tendenser och rikta resurser dit det finns problem. Skolinspektionen finner det vara anmärkningsvärt att rektorn, trots det tidigare föreläggandet från Skolinspektionen, underlåter att skyndsamt anmäla uppgifter om kränkande behandling till huvudmannen. Skolinspektionen anser således sammanfattningsvis att rektorn har brustit i sin anmälningsskyldighet enligt 6 kap. 10 § skollagen.

Motivering till föreläggande som ingripande

Mot bakgrund av att Lindesbergs kommun inte uppfyller författningarnas krav avseende utbildningsverksamheten finns skäl att förelägga kommunen att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Uppföljning

Huvudmannen ska till Skolinspektionen skriftligen redovisa faktiskt vidtagna åtgärder för att avhjälpa bristerna. Huvudmannen ska även redovisa i vilken grad den anser att insatta åtgärder har fått avsedd effekt. Redogörelserna skickas per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå eller via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för tillsynen i de handlingar som sänds in.

För att Skolinspektionen ska kunna bedöma att vidtagna åtgärder är tillräckliga och därmed bedöma att en brist är avhjälpt behöver redovisningen innehålla:

- De **konkreta åtgärder** som huvudmannen har vidtagit. Detta innefattar vad som har gjorts, hur det har gjorts, vem eller vilka som varit ansvariga för åtgärderna samt vilka personer och grupper som involverats i arbetet.
- En **beskrivning av resultatet** av huvudmannens genomförda åtgärder utifrån den uppföljning som huvudmannen genomfört.
- En **beskrivning av hur huvudmannen har följt upp** och försäkrat sig om att åtgärderna resulterat i att bristerna avhjälpas, samt vem (person/funktion) som är ansvarig för att detta har gjorts.

Om en påtalad brist inte fullt ut är avhjälpd ska huvudmannens redovisning innehålla en **beskrivning av pågående och eventuellt planerade åtgärder**, samt en beskrivning av hur huvudmannen planerar att följa upp och försäkra sig om att åtgärderna resulterar i att bristerna avhjälpas. Redovisningen ska också innehålla en tidsplan för arbetet.

På Skolinspektionens vägnar

Elisabeth Ahlgren
Enhetschef/beslutsfattare

Anna-Karin Lundström
Utredare/föredragande

Bilagor

Bilaga 1: Allmänt om tillsynen

Bilaga 2: Fakta om Lindeskolan

Allmänt om riktad tillsyn

Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet i hela landet, för att se att den följer de lagar, regler och läroplaner som finns för verksamheten. Målet är att bidra till alla barns och elevers lika rätt till god utbildning i en trygg miljö, där alla når minst godkänt i alla ämnen.

I den riktade tillsynen tittar Skolinspektionen på ett avgränsat område som undersöks på ett urval av skolor eller verksamheter. En riktad tillsyn kan inriktas mot ett speciellt område eller en specifik sakfråga inom Skolinspektionens tillsynsområde. I vissa fall kan en riktad tillsyn också göras på grund av att Skolinspektionen har fått indikationer om att en viss skola, verksamhet eller huvudman har brister inom ett eller flera områden.

Urvalet av skolenheter beror på vad den riktade tillsynen inriktar sig på. Ibland väljs ett mindre antal skolor/verksamheter ut men ibland granskas alla som verkar inom området eller berörs av en specifik sakfråga.

Varje riktad tillsyn utformas utifrån det område som granskas och syftet med tillsynen. Granskningen kan göras till exempel i form av dokumentstudier, besök och intervjuer med rektorer, lärare, elever och andra berörda.

Efter tillsynen fattar Skolinspektionen ett beslut för varje skola, verksamhet eller huvudman som har granskats. Besluten riktas till den ansvarige huvudmannen. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmannen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i beslutet. Om tillsynen visar på brister ställer Skolinspektionen krav på åtgärder i beslutet. Om tillsynen avser ett speciellt område eller en specifik sakfråga och flera verksamheter ingår i tillsynen sammanställs resultaten av den riktade tillsynen i en övergripande rapport.

Mera information om den riktade tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se.

Fakta om Lindeskolan 3

Lindeskolan är en gymnasieskola i Lindesbergs kommun. På Lindeskolan finns 12 nationella program samt introduktionsprogram och gymnasiesärskolan. De nationella programmen kan kombineras med riksidrottsgymnasium (RIG) i judo samt nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU) i handboll, volleyboll för flickor och rytmisk gymnastik. Lindeskolan är indelad i fyra skolenheter med en rektor som ansvarar för respektive skolenhet.

På skolenhet 3 finns el- och energiprogrammet, naturvetenskapliga programmet, teknikprogrammet samt idrottscollege. Av skolenhetens 167 elever är 69 idrottselever, varav 16 elever inom RIG judo. Av idrottseleverna bor 46 stycken i skolenhetens elevboende. Detta beslut omfattar skolenhetens gymnasieutbildning för elever inom riksidrottsgymnasium (RIG) judo som bor eller har bott på skolenhetens elevboende. Övriga utbildningar på skolenheten ingår inte i denna riktade tillsyn.

Huvudman för skolenheten är Lindesbergs kommun. Utbildningen leds av en rektor som även ansvarar för elevhemmet. Rektor bistås av en pedagogisk samordnare för varje program och för idrottscollege. Vid RIG judo arbetar två specialidrottslärare heltid och en deltid. Specialidrottslärarna är legitimerade.